

Asia: VN/24196/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: Työperäistä hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn muuttaminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmämietinnöstä Työperäistä hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn muuttaminen.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

Yleistä

Suomen Asianajajien näkemyksen mukaan muutosehdotukset ovat pääasiassa kannatettavia.

Suomen Asianajajat pitää perusteltuna mietinnön esitystä siitä, että nykyinen kiskonnantapaista työsyrintää koskeva säännös korvattaisiin uudella rikosnimikkeellä ”kiskonta työelämässä”. Uusi säännös selkeyttäisi sääntelyä kohdistuessaan aikaisempaa suoremmin juuri hyväksikäyttöön. Vaikka tälläkin hetkellä tapauksiin, joissa kiskonnantapaisessa työsyryinnässä vaadittava syrjintäelementti ei täyty, on voitu soveltaa kiskonnan yleiskriminalisointisäännöstä, selkeyttää uusi säännös toteutuessaan rangaistavuuden edellytyksiä. Ehdotetun uuden säännöksen törkeä tekemuoto,

törkeä kiskonta työelämässä, lähestyy kvalifiointiperusteiden osalta ihmiskauppasäännöstä. Erityisesti tämä koskee kvalifiointikriteeriä 3, jonka mukaan teko on törkeä, jos rikoksentekijä käyttää häikäilemättömästi hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Kuten mietinnössä todetaan, työperäisen hyväksikäytön sääntelyä käsittelevässä oikeuskirjallisuudessa on nostettu esille huoli siitä, että ihmiskauppaa ja muita vakavia työperäisen hyväksikäytön muotoja lievempien tekemuotojen säätäminen erikseen rangaistavaksi voi johtaa vakavien rikosten tunnusmerkistöjen soveltamisalan kapenemiseen. Jo nykyisellään on kynnys soveltaa ihmiskauppapykälää korkealla. Jotta pykälän soveltamisala ei entisestään kaventuisi, Suomen Asianajajat korostaa tarvetta selkeälle rajanvedolle ihmiskauppasääntelyn ja tätä lievempien hyväksikäyttörikosten välillä. Tässä tarkoituksessa voisi olla aiheellista pohtia, tulisiko törkeää tekemuotoa koskeva säännös kirjoittaa siten, etteivät kvalifiointikriteerit olisi päällekkäisiä ihmiskauppapykälässä yksilöityjen ihmiskaupan keinojen kanssa.

Kaikkiaan uusi säännös oletettavasti vahvistaisi hyväksikäytön uhrien oikeusturvan toteutumista. On kuitenkin huomattava, että ainakin tällä hetkellä asianomistajat, joiden kohtaaman hyväksikäytön arvioidaan edustavan jotain muun työperäisen hyväksikäytön muotoa kuin ihmiskauppaa, ovat tilanteessa, jossa heidän ei tiettyjä erityistilanteita lukuun ottamatta nähdä olevan oikeutettuja valtion varoista maksettavaan oikeudenkäyntiavustajaan. Tämä koskee käytännössä etenkin kiskonnantapaisen työsyrynnän asianomistajia. Asianomistajan näkökulmasta tämä voi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin hyväksikäytön uhrin ollessa, rikosnimikkeestä riippumatta, lähes aina erityisen haavoittuvassa asemassa.

Todetaan vielä, että Suomen Asianajajat kannattaa mietinnössä esitettyjä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia muutoksia. Ehdotuksen mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuu laajenisi kattamaan myös mietinnön uudet säännökset. Työperäinen hyväksikäyttö tapahtuu usein osana liiketoimintaa. Tehokas rakenteelliseen hyväksikäyttöön puuttuminen edellyttää mainittujen muutosten tekemistä. Tämä koskee myös ehdotettua oikeushenkilölle asetettavaa työperäisestä hyväksikäytöstä seuraavaa liiketoimintakieltoa.

Enne Heidi
Suomen Asianajajat